

ETH DIARI

Numerò 172
dissabte 31 de junhsèga 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

ER AJUNTAMENT DE NAUT ARAN RETIRE CAUTELARAMENT ETH PERMÍS ENTÀ AMPLIAR BAQUEIRA EN BAGERGUE

Er Ajuntament de Naut Aran a ajornat era concession deth permís a Baqueira peth pòlemic telesèra de Bagergue enquia que non s'esclarisquet tot er embolh adm-

nistratiu deth projecte. En concret, er Ajuntament de Naut Aran comunicuèc ath Jutjat deth Contenciós de Lhèida, eth quau seguís eth recors presentat pera organi-

zacion ecologista IPCENA contra era aprobacion inicial d'aguest telesèra, qu'auie suspènit era concession dera licència definitiva enquiara resolucion der ahèr.

ACCIDENT DE TRABALH EN ARTIES E EVACUACION D'UA EXCURSIONISTA EN MONTGARRI

Ager, tath torn des dètz deth maitin, eth treballador Josep Ramon F. M., de 40 ans, queigüec d'ua escala e se produisic ua fractura cranial en tot desmontaue ua estructura dera hèsta major d'Arties. Dem

pús d'èster portat tar Espitau de Vielha pes Pompièrs, se credec oportun evacuà-lo entara Residència de Bellvitge de Barcelona. Un elicotèr deth RACC ne hec eth traslat.

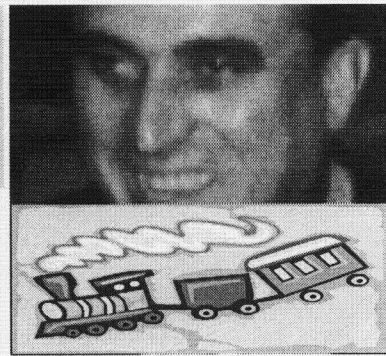
Er aute succès d'ager acabèc tamb un copament de cauilhar pr'amor d'ua queiguda en Montgarrí, que patic era excursionista francesa Begote G., de 52 ans, era quau sigüec evacuada pes Pompièrs entar Espitau de Vielha.

AUÉ, ERA PRUMÈRA SUSPRESA POPULARA DETH NAU AJUNTAMENT DER ALCALDE PERDICES: ETH TRENET

Aguesta tarde tàs 18 ores, s'inaugurà ena plaça der Ajuntament de Vielha eth primèr recorret d'Eth Trenet. Aguest veïcül serà ua atraccion toristica entà conèisher mielhor eth cap-

lòc d'Aran, e constituís ua simpatica iniciativa qu'acabe sigüent era primèra iniciativa populara deth nau Ajuntament gessut des passades eleccions. Pòga causa mès vos podem condar pr'amor

qu'ei ua suspresa. Cau demorar qu'aguesta tarde sigam molti es curiosi que volgam acompanhar aguesta iniciativa, que serà un aute servici entath torisme e entath pòble de Vielha.

ERA TROBADA DE SARAJEVO DEMANE AS IOGOSLAUS QUE TRABALHEN ENTARA "RECONCILIACION NACIONAL"

Es trenta caps d'Estat amassadi en Sarajevo en encastre deth Pacte d'Estabilitat entàs Balcans junhèren es sues veus en ua declaracion finau que demane era democratizacion dera zòna e eth manteniment dera convivència multietnica. Maugrat que Iogoslàvia non a participat ena amassada e non se poderà beneficiar de cap d'ajuda en tot que Milosevic demore en poder, es mandataris demanèren ara poblacion d'aguesta republica qu' "abraçe eth cambi democratic" e trabalhe en favor dera "reconciliacion nacional". Eth compromís des païsi deth Pacte d'Estabilitat entàs Balcans s'empare en ua apòsta collectiua entath desenvolupament politic e economic e eth manteniment dera seguretat ena region. Er objectiu qu'ei crear en sud-èst d'Euròpa es condicions economics e politiques

entà evitar conflictes com eth de Kosòvo. Es païsi beneficiaris seràn, fonamentament, Macedònia, Albània, Croàcia, Bòsnia-Erzegovina, Romania e Bulgària. Eth primèr mandatari qu'a deishat veir es caracteristiques deth sòpòrt economic ad aguest esfòrç collectiu a estat Bill Clinton. Eth president nòrd-american anoncièc era dubertura d'ua linha de credit de 200 milions de dolars entàs empreses nòrd-americanes qu'invertisquen enes païsi deth sud-èst d'Euròpa e era creacion d'un hons d'inversions de 150 milions. Washington tanben empararà era creacion d'un hons regionau d'enquia 300 milions de dolars tamb cargue as institucions financèras internacionaus, d'a on se haràn inversions en empreses privades dera region.

Entad açò qu'ei era ajuda umanitària e era reconstruccion, Clinton confirmèc ua contribucion d'enquia 500 milions de dolars en aliments, viuenda, equips de sanejament d'aigua, retirada de mines terrèstres e d'auta assistència umanitària.

Un "error" segontes Stepashin
Eth primèr ministre rus, Sergei Stepashin, sigüec era unica votz critica dempús dera trobada, pr'amor que declarèc qu'Occident s'enganhe en condicionar era ajuda a Sèrbia ara marcha de Milosevic. Segontes Stepashin, excludir a Iogoslàvia deth Pacte d'Estabilitat acordat pera amassada de Sarajevo poderie devier un trebut entà artèner ua patz duradora

(Contunhe darrèr)

COMUNICAT DE LENGUA VIUA

Eth collectiu Lengua Viua en tot profitat era possibilitat que li aufrís aguest mejan de comunicacion en aranés, ua iniciativa privada digna de vantar, vò arregrair un còp mès era participacion e collaboracion de toti aqueri que heren possible era siesau edicion dera corsa "Aran per sa Lengua". **Quin gòl de veir era plaça plia, e mès que plia!** I auie gent de per tot, grani e petits, un còp mès, amassadi ath torn dera hèsta.

Es que coneissem eth país sabem que non ei facil que cap d'iniciatiua tengue massa temps e per aquerò mos sentem tan plan *cofois* der exit d'aguesta celebracion que sage de conscienciar, as neishudi en país e as que i viuen, dera

importància dera defensa dera lengua. **Cau qu'er aranés sigüe viu tostemp e per tot.** Ei de besonh qu'era joenessa lo hèsque sòn, e per aquera rason pensèrem en un acte esportiu, mès sus-tot culturau e tanben de léser com era corsa.

Un an darrèr d'un aute sajam de mielhorà-la e d'aufrir quauqua petita nauetat ena madeisha tostemp pensant, totun, que dilhèu desbrembam d'outes possibilitats. Cau cambiar era corsa per quaquarren mès laugèr e mès ara man de toti? Dilhèu en bicicleta? Un còp ar an Nadau non canse, o convierie d'explorar d'outes possibilitats. Non ajatz cap de dobtè de que i pensaram un an mès en hè-ne era avaloracion, mès tanben

vos arregrairiem un còp de man. Acceptaram es vòstes suggerències que tostemp seràn benvengudes.

Eth collectiu ei dubèrt a toti. Mos cau saba naua entara corsa, entath teatre qu'auiem de hèr ena primauèra e que demoram estrear ena tardor e entà fòrça d'outes causes que, maugrat es auanci, encara demoren per hèr entath desenvolupament dera nòsta lengua. Vos i demoram a toti. Non i manquetz perque sense era aportacion de toti e cadun des que viuem e trebalham en país, sense eth compromís de cada dia era nòsta lengua risque de perdé-se. **Eth futur d'Aran non s'ac pòt permèter.**

Collectiu Lengua Viua
30/7/99

Resumit: *Se sajarie de potenciar un Conselh Consultiu intergeneracionau capable de generar eth dialòg constructiu entre generacions en repòrt ad aqueres problemàtiques comunes que soent enfronten es diuèrses generacions en èster plantejati coma tèmes pròpris dera revendicacion. Potenciar eth dialòg entre generacions entà pr'amor de potenciar qu'es oportunitats que mos apòrte era societat deth benestar siguen vertaderament oportunitats entà que toti les pogam gaudir.*

Diagnostic: Mos trapam en ua societat soent plaçada ena revendicacion des sòns dreus. Cada generacion revendique es sòns espacis, es sues activitats, era sua preséncia efectiva en préner decisions politiquas. Aquesta revendicacion se hè soent des dera manca de dialòg.

Soent mos plantejam: auem arrenhutat açò; ara qué mès auem de reivindicar? Dilhèu mos calerie hèr foncionar (des d'ua aplicacion pragmàtica e social) aquerò qu'auem arrenhutat. Totun, trapam actituds d'estacament as pròpris nivèus de benestar a còsta deth malestar d'uns auti (1èr Mon - 3au Mon; es 'sense casa', arturadi vs. jubilats; que non analisaram en aquest diagnostic). Soent aquestes actituds reivindicatives e d'estacament compòrten en enfrontament entre generacions tamb actituds xenofòbes com er edadisme (xenofòbia per rasons d'edat). Tot açò mos pòrte a viuer plaçadi ena pedagogia des dreus; coneissem es nòsti dreus e inclús sabem com hè-ne un us pòc etic entà trèi-ne eth maxim de profit ("hèta era lei, hèta era chicanada"). Dilhèu mos cau descurbir ua pedagogia des déuers entà non installà-mos sonque ena revendicacion -cau reivindicar-; senon tanben hèr un us responsable des dreus e es auantatges socials qu'auem guanhat tamb eth temps. Aquest repte compòrte un abordament basat ena corresponsabilitat enes dreus e enes déuers per part des persones, dera societat ena sua globalitat e dera Administracion. D'aute costat mos trapam deuant d'ua societat parcializada entre generacions. En fòrça administracions trapam es conselhs consultius de Joenessa e de Gent Grana, que soent apertien a departaments diferents. Aquesti conselhs constituïssen vertaders monològs quan cau tocar es tèmes comuns mès candents e conflictius entre generacions. Non i a era possibilitat d'un dialòg efectiu en quau debàter aquesti tèmes mès conflictius. Deuant d'aquesta realitat, era existéncia de conselhs consultius intergeneracionaus, harie possibilitarie mès aquest dialòg constructiu, entà pr'amor de potenciar qu'es oportunitats deth benestar siguen entà toti?

Objectius: (elaboradi a compdar de temàtiques que pòden èster repensades des d'un debat intergeneracionau.)

Educar sus er emplec deth temps ath long de tota era vida (era aucupacion actiua e autonòma deth temps). Un des elements que serà fonamentau en relacion ara vida des persones enes pròpèus ans qu'ei eth factor temps. Fomentar es activitats socials entre generacions (léser, educacion, cultura, vida associatiua), capaces de bastir ua societat des dera solidaritat e pas des dera competéncia de dreus. "Consideram qu'era collaboracion mutua e era solidaritat entre generacions proporcione eth veritable progrès d'un país, preserve es valors umans e es actituds civiques positives, e per tant mos cau trapar espacis de trobada e motius de trabalh comun tamb persones d'autes generacions", Manifest dera gent grana entath sòn papèr actiu ena construccion europèa, IVau Eurofòrum 1995.

Sensibilizar ara persona qu'ath delà d'auer es sòns dreus a es sòns déuers que non l'eximissen de complir es sues responsabilitats. Entà poder participar ena construccion sociala cau assumir responsabilitats, des de dinàmiques de solidaritat que hèsqen possible un sistèma que sigue sostenible. Evitar era discriminacion per rasons d'edat en quinsevolh circumstància o realitat sociala... Redusir era oposicion entre es concèptes trabalh-léser; cau passar d'un concèpte de societat que da valor ath trabalh entà un aute que da valor ara aucupacion. Potenciar era comprenença deth concèpte de trabalh productiu segontes eth nivèu de capacitat de cada persona e evitar quinsevolh tipe de discriminacion. Potenciar accions entamenades a afortir e tradusir en programes concrets es linhas d'actuacion que se prepausen des deth debat de perspectiua dera societat civiu.

Esturments: Reconéisher e possibilitar un ròtle actiu dera persona e facilitar ua vivéncia tamb sentit deth léser. Ei de besonh, en aquest cambi de sègle, premòir era participacion associatiua dera gent grana e era joena en diuèrsi camps com er associacionisme, era cooperacion tamb d'auti collectius e tanben deth voluntariat en generau. En aquest sentit, calerie potenciar programes de supòrt as menestras e as oficis tradicionaus; potenciar nauèi ròtles socials tara persona grana ena comunitat (mediacion en barri); eth hèt de dar valor ara experiéncia serie viable a compdar dera implantacion de programes que hèssen possible era preséncia dera gent grana enes escolèes e centres d'educacion, en léser, atau com a compdar d'espacis dessenhadi entà possibilitar es relacions en-

tre generacions (joeni, grani e adults). Cau dignificar es aufèrtes de léser, ja existentes o nauas, amiadés as persones granes tamb un màger valor culturau e de participacion; atau com potenciar entara gent joena ua aufèrta mès rasonabla e que genere ua participacion mès actiua e comprometuda e non tant amia-da tath consum culturau. De hèt, era persona grana non a de besonh especialment ua programacion especifica pr'amor que, coma persona, ei part, de plen dret, dera actuau societat. Entà hèr operatiues aquestes linhas d'actuacion prepausam:

a) Era valoracion dera experiéncia des membres mès grani dera comunitat en tot hè-ne us ena escòla, enes empreses e entitats.

b) Era valoracion dera aportacion des membres non-productius (laboraument parlant) dera familha; cau remarcar era importància deth ròtle qu'era hemna a exercit tradicionalment en suenh des causes de casa. Atau madeish, se poderie aprofundir en un estudi interdepartamentau deth document dera Unesco: "Ena educacion i a un tresòr amagat laguens", infòrme Delors.

c) participacion dera persona grana ena elaboracion de credits variables entara ESO (explicar era istòria deth darrèr sègle a compdar dera vivéncia des persones granes; mes-tratge artesanau dera gent grana).

d) Programes d'aprentissatge der us des nauas tecnologies a compdar dera interrelacion entre joeni e grani.

e) Creacion d'ambits consultius intergeneracionaus non vinculants a on i siguen representades totes es generacions (mainadèra-adolescents-adulti-gent grana) e que se coordinessen tamb era Comission d'Ahèrs Socials deth Parlament de Catalonha. Era foncion d'aquesti ambits serie, principalament, era de fomentar era comprensió e eth dialòg intergeneracionau en estudiar es preocupacions de cada generacion.

f) Tralhar en aquesti ambits consultius intergeneracionaus (locaus, comarcaus o nacionaus), quauques d'aquestes temàtiques a compdar d'un temari pactat.

Observacions: Aquestes prepauses les cau tralhar des deth dialòg e deth debat constructiu que mos a de portar ara societat a considerar que, sonque des dera participacion corresponsable se poderàn amiar a tèrme aqueres prepauses qu'incidisquen en oportunitats entà tota era societat; des joeni enquias mès grani.

Francesc Maños i de Balanzo

Banc Interactiu de Propostes

Fòrum català per repensar la societat

AGENDA OCCITANA

Vos presentam es actes previsti entà aué: ena **Hèsta Major de Vilac, en Vielha, laguens deth cicle Dances en Aran e ena trobada occitana de Provença, en Ancella.**

HÈSTA MAJOR DE VILAC

13.00 Hèsta dera esgluma.

16.00 Castèth holadís e trèn entara mainadèra, e entàs mès grani un *toro bravo*.

24.00 Session de balh tamb era orquèstra Eklipse e eth grop Duende.

DANCES EN ARAN

22.00 Dances tamb es Sautarèths de Bossòst e era Agrupació El Castell Sarroca, ena plaça dera Glèisa de Vielha.

RESCÒNTRES OCCITANS EN PROVENÇA

De 9 a 11 e de 15 a 18 ores:

Estatge intensiu d'occitan, entà aprofundir en coneishement orau e escrit dera lengua occitana, tamb es animadors Glaudi Barsotti, Glaudi Juniot e Eliane Tourtet.

Astronomia, tamb Paul Colombier.

Codina, tamb Mirelha Alliaud, pastisseria e codina provençau.

Caminades e descubèrta deth miei, tamb Bernard Roche.

Pedagogia, talhèr de reflexion sus era pedagogia der ensenhament en occitan, a cargue de M. J. Verny, A. M. Sgaravizzi e F. Martel.

De 18.15 enquias 19.15: **Paleografia** tamb J. Saubrement.

Ath delà d'açò, foncione era **Escoleta**, entara mainadèra de 5 ans ensús: jòcs, cant, dança, activitats de descubèrta, immersion lingüística... e era **Libraria occitana** a on poderatz trapar novèlles, condes, libres d'istòria, manuaus des diuèrsi dialèctes occitans, atau com disques e cassètes.

RETALHS

EN DEFENSA PRÒPRIA

Baqueira Beret ei, amassa tamb es majestuosi paisatges, eth principau auviatge des aranesi e, per tant, ei logic que defensen ara grana estacion iuerna coma se siguesse quauquarren pròpri. Ath delà, en quauques epòques, era relacion entre es responsables dera estacion d'esquí e es autoritats municipaus dera Val a deishat veir tensions, de resultes deth dificil equilibri entre era proteccion der entorn naturau e eth legitim desir dera empresa d'ampliar era sua activitat.

Entà entèner fenomèns com eth de Baqueira e d'auti grans exits empresariaus cau hùger des acusacions de "voracitat" o "lucre desmesurat" e apropà-se as critèris d'excel·lència e rendibilitat que mestregen enes empreses ben gestionades, eth primèr objectiu des quaus qu'a d'èster -aquera ei era logica capitalista- era defensa des interèssi economics des accionistes, maugrat qu'aquerò s'a de hèr des d'un escrupulós respècte dera lei e ua sensibilitat mieambientau que garantisque era contunhutat dera activitat economica ath long des ans. En aquest contèxte, ad arres non li a d'estonar qu'es autoritats araneses, tamb eth sòn sindic ath deuant, se lheuen com es defensors des interèssi dera sua principau hònt de riquesa, maugrat que resulte un shinhau excessiu era menaça de reclamar as ecologistes pes retards qu'es "demandes infondades" provoquen enes projèctes dera estacion. Baqueira ja se sap defensar soleta e eth miei ambient tanben ei un patrimoniu aranés.

Juan Cal "La pecera", *Segre* 29/7/99

ERA TROBADA DE SARAJEVO DEMANE AS IOGOSLAUS QUE TRABALHEN ENTARA "RECONCILIACION NACIONAL" (Contunhacion)

ena region e perjudicarie a toti es sèrbis innocents. Eth plaçament d'Occident "poderie auer repercussions plan grèus", assegurèc Stepashin. "Dètz milions [de sèrbis] passaràn granes dificultats aquest iuèrn. Auràn de besonh assisténcia, e pas sonque assisténcia umanitària", hiegec. Stepashin avertic ath president nòrd-american, Bill Clinton, e a d'auti líders presents ena amassada, qu'era manca d'aquesta assisténcia harà qu'era situacion en Iogoslàvia sigue complicada e imprevedibla.

Declaracion finau

En tèxte dera declaracion finau dera amassada de Sarajevo, es païsi signants se comprometen a non tornar a desbrembar es problèmes dera zòna e tralhar a compdar d'ara entara integracion d'aquesti païsi laguens deth corrent èuro-atlantic. De hè sègles qu'es

Balcans an constituït eth povorin deth vielh continent, ua accidentada peninsula entre Euròpa e Àsia Menor ena quau an mesurat es sues fòrces empèris e religions antagonics. Es conflictes religiosi e etnics enes Balcans an portat a Occident a nombroses guèrres, era darrèra des quaus, entre era OTAN e era Iogoslàvia de Milosevic, enes pòrtes deth sègle XXI. Sèrbia qu'ei eth solet estat dera region que non a estat convidat ad aquest nau 'Plan Marshall' entath sud-èst d'Euròpa, maugrat que toti reconeishen eth papèr centrau que li corresponderà en futur des Balcans.

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companyes.
Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comercial: Ramon Agulló i Teixidor.

**ETH DIARI
HÈ-TE SOSSCRIPTOR**